

MONTORNÉS

Butlletí de l'Associació Cultural La Balaguera

2014-II
LA POBLA TORNESA
21

MONTORNÉS

Butlletí de l'Associació Cultural La Balaguera

2014-II
LA POBLA TORNESA
21

Edita:

ASSOCIACIÓ CULTURAL «LA BALAGUERA»

Redacció:

E. TOMÁS TRILLES
A. BELLÉS I ROIG
J. ANTONIO DE ROJAS MULET
I. GIL MASCARELL
S. CASTELLET CASANOVA
X. ALLEPUZ MARZÁ

Dipòsit Legal:

CS 481-84

Maquetació i impressió:

VETA VISUAL
disseny@vetavisual.com
CASTELLÓ DE LA PLANA

ÍNDIX

1. MASOS I MASOVERS A LA POBLA TORNESA. (I) ELS MASOS DE LES PEDRISES
Salvador Castellet Casanova 5
2. DEIXES DE LA GUERRA CIVIL 1936/1939 A CABANES. TREBALL DE CAMP (II)
Josep Lluís Viciano Agramunt 39
3. EVOLUCIÓ TEMPORAL DE REGISTRES PLUVIOMÈTRICS A LA POBLA TORNESA
(AGOST 1990–JULIOL 2014)
José Miguel Castellet Martí 45

DEIXES DE LA GUERRA CIVIL 1936/1939 A CABANES. TREBALL DE CAMP (II)

Josep Lluís Viciano Agramunt

El que segueix és una ampliació de la comunicació presentada a les Jornades Culturals de la Plana de l'Arc celebrada a Cabanes l'any 2012. Després de presentada, amb l'experiència de recórrer el territori i intuir com actuava la tropa en cada punt, s'ha cregut convenient completar les prospeccions i localitzar alguna cosa més, ja que s'haguessen de tallar per a poder-la presentar dins del límit de temps que donaven les normes.

Com ja es diu en la comunicació és quasi segur que es fortifica entre els dies 15 d'abril de 1938, dia de l'arribada dels franquistes a Vinaròs, i el 12 de juny del mateix any, quan arriben a Cabanes. Així, tots els treballs que hi ha pel terme es fan en poc menys de dos mesos. En el treball de camp es van situar 55 punts: 3 proteccions improvisades, 19 trinxeres, 20 parapets, 8 trinxeres i parapets, 4 nius de metralladora solts i un pou de tirador. Cal dir que totes les trinxeres i parapets tenen nius de metralladora integrats en ells; en algú encara hi ha el repeu on posar la màquina.

El resultat de la nova tanda de prospeccions, per ara, és aquest:

RATLLA ORPESA

31 T 254919

UTM 4445562

81 m.

- En la mateixa ratlla dels termes. Trinxera reforçada a trossos amb parapets; la trinxera, corbada, a trossos s'ha tallat en la roca, prou blana. L'extrem oriental de la fortificació té un tros descendent que finalitza en un niu de metralladores.
- Entre una vegetació abundant de càdec, coscolls, margallons, matissa, romers, ullastres, etc.

31 T 254852

UTM 4445566

94 m.

- Parapets de pedra seca i terra, amb excavació de trinxera. Propers a la partició de termes, un poc més amunt hi ha un molló. Corbats, un poc lleugerament.
- Vegetació de càdec o ginebres rojos, coscolls, estepes, margallons, matissa, algun pi jove, romers, ullastres, etc.
- Com el punt anterior, encarats al pla d'Albalat.

Extrem oriental del parapet

FERRADURA-2

31 T 252218

UTM 4447361

239 m.

- Niu de metralladora, amb dubtes però quasi segur; construcció de pedra en sec, entre una vegetació d'arçots, argelagues, coscolls, pins, romers, etc. Encarat al Morral.

FERRADURA-3

31 T 252020

UTM 4447220

219 m.

- Niu de metralladora. Contra les ruïnes d'un mas. Té l'aspecte d'un corralet, però es veu clarament que és un niu pel rebaix o buit trapezoïdal, obert a l'exterior, per on es mouria el canó de la metralladora. De pedra seca.
- Possiblement és el corralet del mas, modificat.
- Vegetació d'arçots, coscolls, estepes blanques, pins, romers, etc.
- Encarat als masos del Campello, domina la vall que formen la confluència de barrancades.

- D'una caseta abandonada que hi ha més avall es repleguen:
- 1 beina, pistó percutit, 7 x 5, FN/ 19-35/ T. *Fábrica Nacional de Toledo, 1935, España.*
- 1 bala completa, 7'62 x 54, T /4. *Tulski patronny zavod, Tula, 1904, Rússia.*

BUSCARRONS

31 T 251468

UTM 4447168

234 m.

- Punt d'observació o vigilància. Construcció de pedra en sec, entre una vegetació d'arçots, cepells, coscolls, pins, romers, etc.

TOSSAL REDÓ

31 T 249042

UTM 4445923

325 m.

- Prop del cim, entre la pineda i sobre una pedrissa de pedres tretes de la neteja dels bancals i feta amb pedres d'ella hi ha una protecció quasi circular, com si fos un niu de metralladores però pod potent.
- Encarat cap a la vall de Miravet, domina el pas pel peu de la part oriental del tossal. Pot ser un punt d'observació.
- Per orientació i semblar improvisat és cosa de combatents en moviment i no de tropa més o menys sedentària, que ho hagués treballat més.

MOCORÓ – VESSANT W-1

31 T 249361

UTM 4448497

338 m.

- Ruïnes de corral i dependència del pastor, tot de pedra seca. En la segona s'ha refet la part superior del mur, de forma diferent. Si el buit que hi ha entre els dos trossos refets és intencionat, podria haver fet de niu de metralladores.
- És un punt de vigilància encarat ala carretera de la Ribera.

MOCORÓ – VESSANT W-2

31 T 249327

UTM 4448558

330 m.

- Amb dubtes, aquesta construcció de pedra en sec entre pineda jove, argelagues, alguna carrasca solta, coscolls, estepa negra, etc. És com un parapet curt amb un clot paredat, com un niu de metralladores en un extrem.
- Encarat a la població.
- En cas de ser cosa bèl·lica, tindrà relació amb el punt anterior i el següent.

MOCORÓ – PEU VESSANT W-3

31 T 249245

UTM 4448573

324 m.

- Construcció de pedra seca contra parat agrícola, en la que potser s'aprofità pedra d'ell. El terreny té un abancament de parats grossos, potents, però ara tot erm i colonitzat per pinar jove.
- Pot ser un punt de vigilància, que domina el pas cap al pla de l'Arc des de la Ribera.

MAS DE DON OLIVÉ

31 T 249848

UTM 4450097

396 m.

- Dades sobre les trinxeres que podia haver en la partida d'un home d'uns 80 anys dels que prenia el sol pel camí de la Talaia, però sense aclarir situació.
- Molt amagades per una vegetació abundant d'argelagues, carrasquissos solts, cepells, coscolls, matissa, algun pi jove, etc.
- Encarades cap al nord.
- Tenen les corbes per a protegir lateralment i pel tros occidental té trossos de parapet per la part exterior. En els dos extrems la trinxera fa unes corbes descendents, al final de les quals hi ha uns nius de metralladora; aquests cobreixen, a més dels vessants que dominen, l'espai de davant la trinxera. La part oriental també té una derivació ascendent, com una eixida cap a la lloma.

31 T 249948

UTM 4449910

382 m.

- Un parell de proteccions franquistes, improvisades amb cantals i pedres grosses, entre una vegetació abundant d'argelagues i coscolls, sobretot. És segur que entre les mates n'hi haurà més.
- Encarades al Mocoró i al mas de Coc, ara “ganaderia de reses braves M. Beltrán”. Per això, com en altres llocs, segons l'orientació es sap si són de la part republicana o la franquista. El combatent, per protegir-se un poc lateralment, fa com un arc de pedres, la sagita del qual senyala el punt d'on creia que li podia venir el perill.

EL CLAUET

31 T 249479

UTM 4450421

380 m.

- En un punt que, si fem cas de la toponímia poc fiable de la cartografia oficial, s'anomena El Clauet, la vessant de la muntanya pareix que demana treballs de fortificació, però d'haver-ne ho amaga una vegetació abundant d'argelagues,

carrasquissos, cepells, coscolls, estepes negres, romers, etc. Sols s'ha localitzat un trosset de trinxera o l'inici d'una d'elles.

- Encarada al nord.
- Per ara són uns punts més afegits a les deixes que hi ha des del tossal Mortòrum a Cabanes.

Una cosa que crida l'atenció en tots els punts repassats és la manca de metralla, segurament per l'abandó de les fortificacions sense lluita, i per això no calgué preparació artillera de l'atac.

Ara, en els recorreguts pel terme, s'ha localitzat un punt on se'n troba. És un llom que domina molt de terreny, no massa lluny del pou de la Bóta; un bon punt d'observació i potser per això rebé algun impacte d'artilleria. Alguna resta, trobada no massa lluny de la població, és de bombes d'aviació, dels atacs que es van sofrir.

Pel que fa a les fortificacions, entre dades a comprovar, indicis a distància, sistema de fortificació incomplet i punts del terreny que en demanen, hi ha, per ara, un mínim d'una dotzena de parapets i trinxeres més, que caldrà visitar a poc a poc per completar el treball i fer uns afegits als d'ara.